

ВИХОВУЮЧИ МОЛОДЬ – САМОВДОСКОНАЛЮЄМОСЯ

Україна, як кожна держава, має потребу в освічених культурних людях, які б спирались на національні виховні традиції нашого народу. Саме національне виховання молоді передбачає піднесення культури свого народу, знайомство зі звичаями, традиціями, обрядами України, а також включення в активну громадську діяльність.

Вища школа покликана формувати високі моральні якості молодшої людини і це завдання є неможливим без глибокого вивчення педагогічної спадщини Івана Огієнка.

У теоретичній спадщині, присвяченій національній школі, вчений говорить про те, що "власна духовність – то моральна атмосфера народу, яка оточує й виховує його. Добрий поступ, розвиток народу можливий тільки у власній атмосфері, бо то є національна педагогіка" [1, 9]. Учений вважає, що всі компоненти духовності становлять національні цінності, які є основою освіти і виховання і головну роль тут відіграє самосвідомість і народна мораль.

Кожен із нас знає свої недоліки і сам повинен визначити, над чим йому слід працювати для того, щоб самовдосконалюватись.

Гармонійному розвитку людини приділяли велику увагу ще філософи древніх часів, вважаючи виховання "блага" основним завданням педагогів.

У своїй ґрунтовній праці "Наука про рідномовні обов'язки" Іван Огієнко детально роз'яснює обов'язки студентів вищих шкіл. Він вважає, що "студентство вищих шкіл – то найкращий цвіт нації, то найміцніший її ґрунт, на якому вона зростає. Громадянство мусить уживати всіх заходів, щоб виховувати серед свого студентства глибоке й міцне почуття всенародної єдності, як основи соборної літературної мови" [2, 47].

І.Огієнко розумів, що духовні цінності молоді треба виховувати на національних ідеалах, що відображають цілі народу кожного історичного періоду.

Пропрацювавши значний період з молоддю і знаючи особливості формування її світогляду, Іван Огієнко вважав, що рівень морального самовдосконалення залежить від таких факторів, як оточення, суспільний лад, а також бажання людини і власної волі.

Педагогі і батьки повинні виховувати у молоді за власним прикладом уміння працювати з радістю, творити добро, уміння любити і прощати. Вчений вважав почуття любові до свого народу, своєї мови основними рисами досконалості людини.

Педагог має бути взірцем для юної особи, тому він повинен керуватися такими принципами: "Слабого – навчи, покажи, обережи", "У кожному ближньому треба бачити свого брата", "Не роби брату своєму, чого не хочеш самому собі", "Світ щасливий,

коли багато добра”, прищеплюючи ними високоморальні якості, сіючи розумне, добре, вічне. Недаремно ці вислови вченого стали написаними законами народної моралі, і тому та людина, яка посплугується ними у ставленні до оточуючих, приваблює людей, примножуючи цим свою духовність.

Така категорія людського єства, як совість, знайшла свій розвиток у працях Івана Огієнка. Часто зустрічаються словосполучення типу ”докори сумління”, ”совість заговорила”. Над совістю потрібно працювати, вдосконалюючи і розвиваючи її. Вчинивши погано, людина повинна покаятись, і лише тоді вона збереже себе.

Учений відводить значну роль праці у формуванні та самовдосконаленні особистості. Слово ”праця” він часто замінює словосполученням ”служіння для народу”. Розвиваючи ідею ”сродної праці” Григорія Сковороди, вчений тонко підходить до проблеми тонкого вибору професії, підкреслюючи роль педагогів і батьків як основних порадників молоді. І.Огієнку належать слова ”Народ звичайно усіх забуває, але ніколи не забуде тих, хто йому чесно служить”.

Людина, яка працює над своїм удосконаленням, повинна виховувати в собі гуманність, тобто милосердя. Цю рису виховують з раннього дитинства батьки, а потім і педагоги.

У таких публіцистичних працях, як ”Значення Шевченка в історії української літературної мови”, ”Наша еміграція і рідна мова”, можна простежити погляд науковця на процес формування української нації, безперервну боротьбу за утвердження української мови. Згідно з його думкою, симптоми національних недуг криються у відсутності належної рідномовної політики, у байдужості до проблем національної освіти. Тому багато своїх публіцистичних творів він присвятив пошуку можливості консолідації інтелігентських кіл, для пробудження ”малосвідомого українця”. Проте його поборницькі твори не принижують релігійних переконань особистості.

Іван Огієнко вважав, що синхронні контакти школи і батьків, особливо в питанні дотримання національних традицій, ”що повсякчасно мають оживляти нашу славу в минулому, бути спасінням у сучасному” [3, 7], повинні бути особливо тісними.

Вшанування національних свят є однією з найкращих форм національного виховання, вічним прикладом любові до свого народу, дотримання його традицій. І тому не випадковим є бажання багатьох студентів Технологічного університету Поділля брати участь у фольклорному ансамблі ”Юність Поділля” і представляти національну культуру нашої країни глядачам багатьох держав.

Ознайомлення з витокami народної педагогіки варто проводити у рідномовному оточенні, починаючи з виховання інтересу до традицій і звичаїв свого народу, ремесел і промислів, які завжди розвивались у гармонії з природою, також з народною поезією і пісенною творчістю. Все це сприятиме формуванню патріотичних почуттів молоді.

У питанні осмислення етнокультурного відродження нації І.Огієнко виходив із принципів світогляду К.Ушинського, який стверджував, що "всяка жива історична народність є найвище і найпрекрасніше твориво на землі, і вихованню лишається тільки черпати із цього багатого і чистого джерела. Виховання, створене самим народом і засноване на народних теренах, має ту виховну силу, якої немає в самих кращих системах, побудованих на абстрактних ідеях. Ігнорувати елементи народної культури в житті і школі – це значить не виховувати її душу, а скоріше руйнувати" [4, 14].

Народна пісня завжди була одним із важливих явищ традиційного мистецтва українців. Вона передавала через покоління свої найкращі риси, вдосконалюючи їх із часом. Іван Франко назва пісню "об'єднаним організмом". Виховні функції українська пісня не втратила і сьогодні, сприяючи розвитку особистості силою свого художнього й образного слова. Тому виховання піснею не втрачає свого значення.

Іван Огієнко у своїй праці "Дохристиянські вірування українського народу" писав, що "українських різних пісень надзвичайно багато, і пісень ритуальних і пісень звичайних. А співучість творила веселу вдачу". У цій праці учений підкреслював невичерпну життєдайність природи українських колядок "Вони пронизують нам серце і душу, й направляють їх до Бога". Мистецький смак виховується у молоді завдяки вмілому виконанню колядок.

Фольклор та обрядовість І.Огієнко розглядав у культурознавчому аспекті: "Різні пісні, особливо обрядові, промовки, приказки, оповідання, голосіння, казки, заговори, заклинання, колядки, шедрівки та ін. часто дають цінний матеріал", а тому "правдиво звуться збіркою народної мудрості, народною філософією" [5, 382].

Фольклор, як вважав Огієнко, розширює різні позитивні риси молоді. Він вважав фольклористику невід'ємною частиною народної педагогіки та національного виховання.

Працюючи над собою та самовдосконалюючись завдяки кропіткій праці, кожна особистість позитивно впливає на оточуючих. Іван Огієнко прагнув донести до свідомості української молоді бажання працювати над собою, щоб уміти подолати будь-які труднощі, витримати серйозні випробування.

Педагоги та батьки повинні працювати з молоддю, виховуючи та вдосконалюючи такі якості, як:

- дисциплінованість душі ("Народ, дисциплінований душею, прагне мати собі провідників, мати собі великих людей і тому має їх");
- вміння відзначити досягнення оточуючих ("Коли людину відзначають, то це підносить її Духа. Тоді вона більше працює і більше дасть");
- прагнення постійного збагачення своєї духовності ("Духовна культура творить із людини найдосконалішу одиницю");
- дбайливе ставлення до всього рідного ("...зберігаймо все своє існуюче, а до нього ще й добро додаваймо").

Таким чином, процес морального самовдосконалення має пряму залежність від генетичного фонду нації, наявності перспектив та тих факторів, що стимулюють бажання самовдосконаливатися. За Іваном Огієнком, потреба "набиратися мудрості", оволодіваючи вмінням творити добро, прощати, любити, працювати і радіючи творити, уміння боротися зі злом є головними принципами самовдосконалення особистості.

Головною функцією вищого навчального закладу є навчальна, а не виховна. Проте, навчаючи студентів, викладачі повинні виховувати їх насамперед власним прикладом, тобто, працюючи над удосконаленням інших, самовдосконаливаючись. І цьому завжди сприятиме вивчення науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка.

Література

1. Митрополит Іларіон // Віра й культура. – Вінніпег. – 1956. – Ч. 3 (27). – С. 9.
2. Наука про рідномовні обов'язки. Рідномовний Катехізис для вчителів, робітників пера, адвокатів, учнів і широкого громадянства. 1936. – Друкарня о.о. Василіан у Жовкві. – С.47-48.
3. Іларіон Митрополит. Віковічна слава Української Церкви // Слово Істини. – 1951. – Ч. 3 (39). – С. 7.
4. Гончаренко І. Виховуймо на рідному // Віра й культура. – Вінніпег, 1958. – Ч. 7 (55). – С. 14.
5. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Історичнорелігійна монографія. – Вінніпег, 1965. – С. 382.

Анотація

У статті висвітлюється питання формування світогляду особистості в аспекті його розуміння І.Огієнком та у прийнятності із сучасними умовами.

Значне місце у статті приділяється впливу культурного розвитку молодшої людини, впливу прикладу педагога, впливу праці на виховання національно свідому особистість.

*Людмила Литвинюк
м. Полтава*

ВИКОРИСТАННЯ ПОГЛЯДІВ ІВАНА ОГІЄНКА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Мова — це джерело духовності народу. Костянтин Дмитрович Ушинський писав: "У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина, в ній втілюється творча сила народного духу в думку, в картину і звук небо вітчизни, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, її гори й долини, її ліси й ріки, її бурі і грози — весь той